

İş Kazaları ve İşverenin Hukuki Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller

A. Giriş

İş kazaları hem işçi hem de işveren yönünden ciddi maddi ve manevi sonuçlar doğurabilecek olaylardır. Bu sebeple, her işveren, öncelikle tüm işçilerinin iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak tüm tedbirleri almalı ve bunun yanında, böyle talihsiz bir olayın gerçekleşmesi halinde doğabilecek hukuki sorunlar hakkında azami bilgiye sahip olmalıdır. Bu bültenimizde, ana hatlarıyla iş kazaları ve işverenin bu kazalardan doğan hukuki sorumluluklarını ortadan kaldıracak haller incelenecektir.

Genel olarak, İş kazaları, işyerinde veya işin yürütülmesi nedeniyle meydana gelen, işçinin ölümüne sebebiyet veren veya işçinin vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli duruma getiren olaylar olarak tanımlanabilir.¹ Hem işveren hem de işçi iş kazalarının meydana gelmemesi adına gerekli özeni göstermek ve bu kapsamdaki yasal yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar. İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak ve işin niteliğine uygun araç gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlü iken; işçi de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme harfi harfine uymakla mükelleftir.²

İşveren, işçinin iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için gerekli önlemleri almazsa, meydana gelen iş kazalarından sorumlu olacaktır.³ Ancak, meydana gelen olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin her koşulda söz konusu olaydan sorumlu tutulacağı anlamına gelmemektedir. Kimi zaman iş hayatında, işveren her türlü önlemi almış olmasına ve tüm yükümlülüklerini yerine getirmiş olmasına rağmen iş kazaları meydana gelebilmektedir. Bu hallerde, işverenin hukuki sorumlu tutulması mümkün olmayabilir.

İş kazalarında işverenin hukuki sorumluluğunun kesilmesi temel olarak iki halde mümkündür. Bunlardan ilki: yapılan iş ile kaza arasındaki illiyet (nedensellik) bağının kesilmesi ve ikincisi ise: hukuka uygunluk sebeplerinin varlığıdır.

B. İşverenin Hukuki Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller

Yapılan iş ve kaza arasındaki illiyet bağının kesilmesi işverenin iş kazasından doğabilecek sorumluluğunu ortadan kaldırır. İşin görülmesi ile iş kazası arasındaki illiyet (nedensellik) bağının kesilmesi üç durumda söz konusu olur: (i) mücbir sebep, (ii) zarar gören işçinin ağır kusuru ve (iii) üçüncü kişinin ağır kusuru.⁴ Bu hallerden birinin varlığı halinde, işçi veya diğer hak sahiplerinin, işverenin sorumluluğuna gitmesi mümkün olmayacak; bunlar sadece Sosyal Güvenlik Kurumu'nun iş kazası nedeniyle yapacağı ödemelerden faydalanabileceklerdir.

¹ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Madde 3 - g

² Türk Borçlar Kanunu, Madde 417

³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2010 / 21 - 36 Esas, 2010 / 67 Karar, 03.02.2010 Tarih

⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 1986 / 9 - 722 Esas, 1986 / 203 Karar, 18.03.1987 Tarih

B.1. Mücbir Sebep (Kaçınılmazlık İlkesi)

Yapılan iş ile gerçekleşen kaza arasındaki illiyet bağıını kesen nedenlerden ilki mücbir sebeptir. Mücbir sebep, işverenin, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazasının meydana gelmesi durumudur.⁵ Mücbir sebebi oluşturan olayın, kaçınılmaz ve öngörülemez olması gerekmektedir.⁶ Kazanın mücbir sebep ile ortaya çıkması ve be sebeple illiyet bağıının kesilmesi durumunda, meydana gelen zarar iş kazası niteliğinde olsa da işverenin hukuki sorumluluğundan söz edilemeyecektir.

B.2. Zarar Gören İşçinin Ağır Kusuru

Gerçekleşen kaza ile yapılan iş arasındaki illiyet bağıını kesen nedenlerden bir diğeri ise zarar gören işçinin ağır kusurlu olmasıdır. Burada, işçinin ağır kusurunun, olayı meydana getiren ana neden olması ve söz konusu kaza ile yapılan iş arasındaki illiyet bağıını kesmiş olması gerekmektedir.⁷

İlliyet bağıının kesilmiş sayılması için işçinin kazanın meydana gelmesinde ağır kusurlu olması yeterlidir; işçinin tam kusurlu olması şartı aranmamaktadır. Ancak, burada önemli olan, işçinin kusurunun illiyet bağıını kesecek ölçüde ağır olmasıdır. Bu hususların gerçekleşmesi halinde, işverenin hukuki sorumluluğundan söz edilemeyecektir. İşçinin kusurunun, illiyet bağıını kesecek ölçüde ağır olmaması durumunda ise, işverenin hukuki sorumluluğu kapsamında indirim nedeni sayılabilecektir.

B.3. Üçüncü Kişinin Ağır Kusuru

İlliyet bağıını ortadan kaldıran son neden; işçi veya işveren dışındaki üçüncü kişinin kazanın meydana gelmesinde ağır kusurlu olmasıdır. Ancak, burada da kusurun ağır nitelikli olması gerektiği açıktır. Üçüncü bir kişinin, ağır ya da tam kusuru sebebiyle iş kazası meydana gelmiş ise burada, iş ile verilen zarar arasındaki illiyet bağı kesileceğinden işverenin hukuki sorumluluğundan söz edilemeyecektir.⁸

C. Sonuç

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için gerekli her türlü önlemi almak, işin niteliği gereği gerekli olan araç ve gereçleri noksatsız bulundurmamakla yükümlüdür. Ancak, her ne kadar işverenin iş kazalarında hukuki sorumluluğu bulursa da bu sorumluluk sınırsız veya koşulsuz değildir. İş kazalarında işverenin hukuki sorumluluğunu kesen durumlar mevcuttur. Bunlardan en önemlisi yapılan iş ile iş kazası arasındaki illiyet (nedensellik) bağıının kesilmesidir. İlliyet bağıının kesilmesi üç durumda söz konusudur; mücbir sebep, zarar gören işçinin ağır kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusuru. Bu hallerden birinin varlığı halinde, işverenin iş kazasından sorumlu tutulması hukuken mümkün olmayacaktır.

⁵ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Madde 21; Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Madde 45

⁶ Yargıtay, 10. Hukuk Dairesi, 2004 / 6394 Esas, 2004 / 6394 Karar, 05.07.2004 Tarih

⁷ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 2016 / 16707 Esas, 2017 / 3822 Karar, 11.05.2017 Tarih

⁸ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 2007 / 23650 Esas, 2008 / 8081 Karar, 27.05.2008 Tarih